

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА
ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН”
(для бакалаврів, спеціалістів)

МАУП

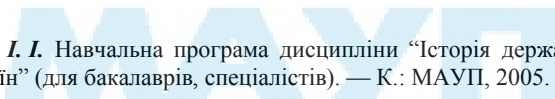
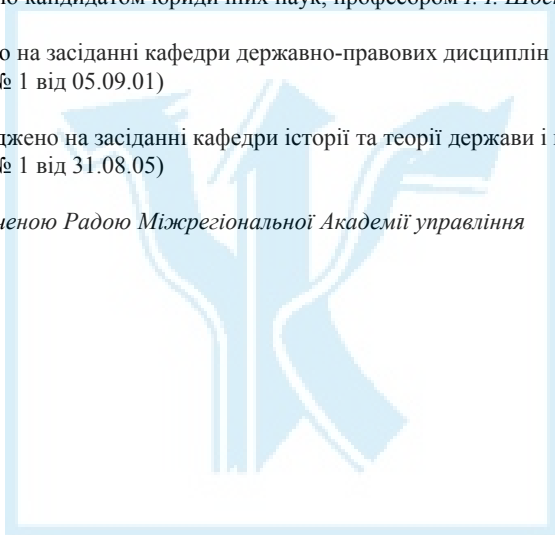
Київ 2005

Підготовлено кандидатом юридичних наук, професором *І. І. Шостенком*

Затверджено на засіданні кафедри державно-правових дисциплін
(протокол № 1 від 05.09.01)

Перезатверджено на засіданні кафедри історії та теорії держави і права
(протокол № 1 від 31.08.05)

Схвалено Вченою Радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Шостенко І. І. Навчальна програма дисципліни “Історія держави і права зарубіжних країн” (для бакалаврів, спеціалістів). — К.: МАУП, 2005. — 24 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, навчально-тематичний план, програмний матеріал до вивчення дисципліни “Історія держави і права зарубіжних країн”, теми контрольних робіт, питання для самоконтролю студентів, а також список рекомендованої літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2005

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність вивчення “Історії держави і права зарубіжних країн” зумовлена як соціальними, так і фаховими причинами. Живемо ж бо в час, коли настала необхідність ґрунтовно дослідити й узагальнити історико-правові матеріали, нагромаджені у різних країнах світу, позбутися фальсифікацій і перекручень радянських істориків і правознавців, зняти наявні суперечності між різними вченими. Саме такими знаннями мають оволодіти фахівці-юристи ХХІ століття.

Для цього насамперед слід удосконалити методику викладання такої широкоюсяжної й складної дисципліни. Адже донині історія держави і права зарубіжжя розглядалася лише в межах окремих країн. На наш погляд, від такого методу варто відмовитися і перейти до розкриття основних закономірностей державно-правового розвитку в межах епох, регіонів, послуговуючись історико-порівняльним методом. При цьому — вдатися до широкої систематизації та історико-правових узагальнень, аналізуючи державні інститути і системи права.

Необхідно також максимально використати можливості семінарських занять. А для цього так розподілити матеріал, щоб семінари не дублювали курс лекцій, а доповнювали його; щоб студент, аналізуючи законодавчі акти під керівництвом викладача, мав змогу з’ясувати як окремі важливі питання курсу, так і його розділи.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
вивчення дисципліни
“ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН”

№ п/п	Назва розділу і теми
1	Історія держави і права зарубіжних країн як наука та юридична дисципліна
	<i>I. Рабовласницька держава і право</i>
2	Держава і право країн Стародавнього Сходу
3	Держава і право країн античного світу
	<i>II. Феодальна держава і право</i>
4	Ранньофеодальна держава і право (держави франків)
5	Станово-представницька монархія в державах Європи та Азії
6	Абсолютна монархія в державах Європи та Азії
	<i>III. Держава і право нового часу</i>
7	Держава і право буржуазної Англії
8	Історія держави і права США
9	Виникнення та розвиток буржуазної держави і права у Франції
10	Держава і право Німеччини
11	Утворення буржуазних держав Азії та Латинської Америки
12	Держава і право Російської імперії XIX — початку XX ст.
	<i>IV. Держава і право новітнього часу</i>
13	Жовтнева революція в Петрограді. Створення та розвиток Радянської держави і права (1917–1921 рр.)
14	Історія держави і права СРСР (1922–1945 рр.)
15	Розвиток держави і права країн Європи, Азії та Америки в період між світовими війнами
16	Післявоєнний державно-правовий розвиток країн світу

ПРОГРАМНИЙ МАТЕРІАЛ
до вивчення дисципліни

“ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН”

Тема 1. Історія держави і права зарубіжних країн як наука та юридична дисципліна

Предмет історії держави і права зарубіжних країн. Місце науки та навчального курсу в системі історичних, загальноюридичних та спеціальних дисциплін, співвідношення з іншими правовими дисциплінами, теоретичне і практичне значення для підготовки спеціалістів-юристів.

Загальнонаукові та спеціальні методи пізнання й вивчення історії держави та права зарубіжних країн. Періодизація навчального курсу, джерела його вивчення. Система курсу історії держави і права зарубіжних країн.

Література [1; 10; 13; 14; 16–18; 24; 25; 27; 29–31; 52; 67]

Розділ I. Рабовласницька держава і право

Виникнення та загальні закономірності становлення й розвитку рабовласницької держави і права. Види рабовласницьких держав. Основні риси рабовласницького права. Основні риси рабовласницьких держав.

Тема 2. Держава і право країн Стародавнього Сходу

Визначальні особливості держав Стародавнього Сходу.

Соціально-класова структура та політична організація давньо-східних суспільств, їх взаємовплив. Роль жрецтва у державному апараті.

Джерела та основні риси права держав Стародавнього Сходу.

Утворення та розвиток давньоєгипетської держави.

Суспільний устрій. Державний лад. Центральне та місцеве управління. Армія. Суд. Поліцейська служба.

Особливості виникнення та розвитку держави у стародавньому Вавилоні. Правове становище окремих груп населення. Державний лад.

Виникнення держави у Стародавній Індії. Соціальна структура давньоіндійського суспільства. Державний лад.

Право держав Стародавнього Сходу. Закони царя Хаммурапі — один з найдавніших пам'ятників права. Регулювання майнових та шлюбно-сімейних відносин. Злочини і покарання. Судовий процес.

Закони Ману. Право власності та зобов'язальне право. Шлюбно-сімейне та спадкове право. Злочини і покарання. Судовий процес.

Література [28; 33; 40; 59; 68; 70; 72; 84; 85]

Тема 3. Держава і право країн античного світу

Рабовласницькі держави у Стародавній Греції. Виникнення Афіньської держави. Реформи Тесея і Клісфена. Рабовласницька демократія в Афінах. Армія, поліцейська служба. Основні риси афіньського права.

Особливості інших держав Стародавньої Греції. Спарта: суспільний устрій, організація влади.

Рабовласницька держава у Стародавньому Римі. Утворення Римської держави. Правове становище населення. Реформи Сервія Тулія.

Утворення аристократичної республіки. Правове становище населення. Армія. Суд. Поліцейська служба.

Падіння республіки і перехід до імперії. Суспільний устрій. Зміни в державному ладі, армії, поліції. Падіння Римської імперії.

Римське рабовласницьке право, етапи його розвитку. Джерела права. Право найдавнішого періоду. Закони XII таблиць. Право класичного та посткласичного періодів. Публічне і приватне право. Зобов'язальне право. Шлюбно-сімейне та спадкове право.

Кримінальне право. Судовий процес. Кодифікація Юстиніана.

Література [6; 38; 53; 57; 70; 76; 77; 81; 83; 104; 110]

Розділ II. Феодална держава і право

Виникнення феодалної держави і права. Загальні закономірності й особливості виникнення феодалної держави і права. Класи та стани при феодалізмі. Зв'язок політичної влади із землеволодінням. Міста і міські республіки. Релігія та церква. Феодалне право — “право-привілей”. Основні етапи історії феодалної держави.

Тема 4. Ранньофеодальна держава і право(держава франків)

Держава франків. Розвиток феодалної власності, формування феодалних відносин. Державний лад, двірцево-вотчинна система управління. “Салічна правда” — пам'ятка ранньофеодального права. Злочин і покарання. Судовий процес.

Література [23; 39; 54]

Тема 5. Станово-представницька монархія в державах Європи та Азії

Утворення станово-представницької монархії у Франції, Англії та Німеччині. Генеральні і провінційні штати, парламент, рейхстаг. Посиллення королівської влади. Центральне та місцеве управління. Судова система. Розвиток права.

Утворення московської централізованої держави. Виникнення станово-представницької монархії. Земські собори. Розвиток приказної системи.

Місцеві органи управління. Запровадження губернського та земського самоуправління. Виникнення поліцейських органів. Армія. Судові органи.

Джерела права. Перші загальноросійські судебники 1497 і 1550 року. Реформи Івана IV. “Соборне Уложеніє” 1649 р. Цивільне право. Кримінальне право. Судовий процес.

Література [100; 114; 117; 119; 122]

Тема 6. Абсолютна монархія в державах Європи та Азії

Французький класичний абсолютизм. Ліквідація станово-представницьких органів та посилення необмеженої королівської влади. Створення бюрократичного апарату управління. Армія і поліція. Судова система. Розвиток права. Кримінальне право. Судочинство.

Особливості англійського абсолютизму. Королівська влада і парламент. Центральні органи влади. Держава і церква. Місцеве управління. Поліція. Судова система. Розвиток права. Кримінальне право. “Криваве законодавство”. Судовий процес.

Абсолютна монархія в Німеччині, її особливості. Князівський абсолютизм. Поліцейська держава у Пруссії. Роль бюрократичного апарату, суду, армії, поліції.

Абсолютна монархія в Росії. Особливості суспільного устрою. Станові реформи Петра I. “Жалувані грамоти дворянству та містам”.

Державний лад російської імперії. Створення регулярної поліції. Тюремна система.

Розвиток права. Кримінальне право за “Артикулами військовими з коротким тлумаченням”. Процесуальне право.

Зміни суспільного устрою та державного ладу російської імперії у першій половині XIX ст. Реформи державного апарату. Спеціальні каральні органи. Місцеве управління.

Кодифікація законодавства у першій половині XIX ст. Звід законів російської імперії.

Література [32; 106; 118; 120; 123]

Розділ III. Держава і право нового часу

Буржуазні революції і виникнення буржуазної держави та права. Різноманітність шляхів становлення влади буржуазії та буржуазних національних правових систем у різних країнах. Війни за незалежність — складові світової буржуазної революції. Еволюція та пристосування ста-

рих державно-правових інститутів до нових умов. Принцип буржуазного демократизму. Ідея народного представництва, конституціоналізму та її реалізація. Принцип буржуазного права. Стабільність і наступальність правової надбудови, її гнучкість. Кодифікація права.

Тема 7. Держава і право буржуазної Англії

Революція XVII ст. і утворення буржуазної держави. Зміни у формі держави. Найважливіші акти “довгого парламенту”.

Встановлення республіки. Протекторат Кромвелля. “Знаряддя управління”.

Реставрація монархії. Зародження політичних партій. “Хабеас корпус акт”. “Білль про права”. “Акт про престолонаслідування”. Формування англійської конституційної монархії, закріплення принципів англійського конституційного права.

Розвиток англійського парламентаризму у XVII–XIX ст. Утвердження двопартійної системи. Британська колоніальна імперія.

Література [2–4; 11; 80; 82; 115]

Тема 8. Історія держави і права США

Війна за незалежність та утворення США. “Декларація незалежності”. “Статті конфедерації”.

Конституція США та створення федерації. Перший цикл конституційних поправок (“Білль про права”).

Громадянська війна між Північчю і Півднем та її вплив на державно-правовий розвиток США.

Література [43; 65; 75; 95; 112]

Тема 9. Виникнення та розвиток буржуазної держави і права у Франції

Буржуазна революція та утворення буржуазної держави у Франції. “Декларація прав людини і громадянина” 1789 р.

Конституція 1791 р. та оформлення конституційної монархії.

Перша республіка у Франції. Конституція 1793 р.

Якобінська диктатура. “Декларація прав людини і громадянина” 1793 р. Державний лад якобінської диктатури.

Термідоріанська реакція. Конституція 1795 р.

Переворот Наполеона Бонапарта і Конституція 1799 р. Державний лад періоду консульства.

Перша імперія. Централізація та бюрократизація державного апарату. Армія. Поліція. Жандармерія.

Державна організація легітимної монархії.
Друга республіка і конституція 1848 р. Державний лад Другої республіки.

Друга імперія. Конституція 1852 р. Каральний апарат.

Паризька комуна. Її державний лад і законодавство.

Третя республіка. Конституційні закони 1875 р.

Еволюція французького парламентаризму.

Кодифікація права. Цивільний кодекс Наполеона — класичний кодекс буржуазного права. Кримінальний та кримінально-процесуальний кодекси.

Література [2–4; 36; 74; 105; 107; 121; 124]

Тема 10. Держава і право Німеччини

Падіння “Священної Римської імперії германської нації”. Утворення Німецького союзу.

Об’єднання Німеччини на чолі з Пруссією. Створення Німецької імперії. Конституція 1871 р. Державний лад імперії та її політичний режим.

Німецький кримінальний кодекс 1871 р. та цивільне Уложення 1900 р.

Література [67; 68; 78; 109]

Тема 11. Утворення буржуазних держав Азії та Латинської Америки

Національно-визвольні революції та утворення національних держав у Латинській Америці. Загальна характеристика перших конституцій.

Своєрідність становлення буржуазної держави в Японії. Революційні перетворення та буржуазні реформи 70–80-х років XIX ст.

Конституція Японії 1889 р. Державний лад. Політичний режим. Каральні органи.

Література [2–4; 11; 12; 21; 80; 87; 99; 115]

Тема 12. Держава і право російської імперії у другій половині XIX — на початку XX ст.

Загальна характеристика буржуазних реформ 60–70-х років.

Підготовка і проведення селянської реформи 1861 р. Зміни в соціальному устрої.

Державний лад. Запровадження місцевого та земського самоуправління (земська та міська реформи). Реформи поліції.

Судова реформа. Система судових органів.

Військова і тюремна реформи.

Контрреформи 80–90-х років. Запровадження інституту земських дільничих начальників. Положення про губернські та повітові земські установи 1890 р. Міське положення 1892 р.

Розвиток права. Цивільне право. Кримінальне право. Судовий процес.

Вплив першої російської революції на зміни в суспільному устрої та державному ладі. Аграрне законодавство Столипіна.

Зміни в державному ладі. Маніфест про запровадження державної думи. Виборчий Закон від 6 серпня 1905 р. Маніфест від 17 жовтня 1905 р.

Основні закони 1906 р. Царська влада. Державна дума та державна рада, їх взаємодія.

Державний переворот у червні 1907 р. Режим виключного становища і надзвичайної охорони. Посилення поліції. Охоронні відділення.

Держава і право періоду першої світової війни.

Криза царизму. Лютнева буржуазно-демократична революція. Створення рад і Тимчасового уряду. Двовладдя.

Державний лад. Проголошення Росії республікою. Збереження Тимчасовим урядом старого державного апарату. Законодавство Тимчасового уряду.

Література [7; 8; 19; 22; 32; 34; 50; 56; 63; 64; 71; 79; 92; 98; 100; 106; 108; 113; 117–120; 122; 125]

Розділ IV. Історія держави і права новітнього часу

Тема 13. Жовтнева революція та створення Радянської держави і права

Повалення Тимчасового уряду. II Всеросійський з'їзд Рад та його нормативні акти. Створення радянського державного апарату. “Декларація прав трудящого і експлуатованого народу”.

Встановлення радянської влади на місцях. Розгром опозиційних партій і встановлення однопартійної системи.

Створення каральних органів. Становлення радянської міліції. Організація ВЧК та її органів на місцях. Виникнення судових та позасудових органів. Організація Червоної Армії.

Державне будівництво. “Декларація прав народів Росії”. Утворення Російської Федерації.

Розробка, прийняття та загальна характеристика конституції РРФСР 1918 року.

Виникнення основ радянського права. Цивільне право. Державна та кооперативна власність. Муніципалізація житлового фонду. Формування права особистої власності громадян.

Формування принципів радянського сімейного права. Перший кодекс РСФСР. Соціальне законодавство.

Формування основ кримінального права, основних принципів судочинства.

Громадянська війна та її вплив на перебудову більшовицького державного апарату. Ревкоми. Комбіді. Політика воєнного комунізму. Згорання цивільно-правових і розширення воєнно-адміністративних методів керівництва економікою.

ВРНГ і створення централізованої системи управління.

Формування збройних сил. Інститут військових комісарів. Розвиток права. Початок кодифікації радянського законодавства. Сімейне, трудове, земельне право.

Кримінальне право.

Розвиток федеративних взаємовідносин радянських республік-держав. Федеративний устрій РРФСР. Створення Закавказької Радянської Федеративної Республіки.

Література [5; 26; 63; 71; 92]

Тема 14. Історія держави і права СРСР (1922–1945 рр.)

І Всесоюзний з'їзд Рад та його нормативно-правові акти. Розробка і прийняття першої Конституції СРСР 1924 р. Відбудова народного господарства країни. Грошова реформа 1922–1924 рр. Військова реформа 1924–1925 рр. Судова реформа 1922 р. Організація попереднього слідства. Створення прокуратури. Основи судочинства СРСР і союзних республік 1924 р.

Розвиток права. Кодифікація права. Розробка і прийняття Конституції СРСР 1936 р. Реорганізація державного апарату у відповідності з конституцією.

Зміцнення командно-адміністративної системи, посилення культури особи Сталіна. Створення НКВС у 1934 р.

Примусові адміністративні методи проведення суцільної колективізації, репресії проти селянства. Голод 1932–1933 рр., політичні репресії.

Німецько-радянські договори від 23 серпня 1939 р. та 28 вересня 1939 р., їх наслідки.

Перебудова державного апарату на військовий лад. Створення ДКО, його компетенція. Введення трудової мобілізації та створення загально-

державної системи розподілу робочої сили. Формування збройних сил. Створення Ставки Верховного Головнокомандування. Розвиток військового законодавства. Основні напрямки розвитку радянського законодавства в роки війни. Цивільне, трудове, земельне, колгоспне, кримінальне право. Значення перемоги у Великій Вітчизняній війні та її уроки.

Література [5; 45; 48; 49; 55; 56; 58; 60; 63; 71; 79; 93]

Тема 15. Розвиток держави і права країн Європи, Азії та Америки в період між світовими війнами

Третя республіка у Франції. Зміни в державному ладі Франції після першої світової війни. Посилення ролі уряду. Падіння третьої республіки.

Централізація державного апарату в Англії. Падіння ролі парламенту і зростання впливу уряду. Делеговане законодавство. Розпад англійської колоніальної системи.

Посилення президентської влади в США. Централізація державного апарату. “Новий курс” Ф. Рузвельта. Розвиток карального апарату. Поправки до конституції США.

Встановлення та законодавче оформлення фашистської диктатури в Італії. Корпоративна держава в Італії.

Листопадова революція 1918 р. в Німеччині. Веймарська республіка та її конституція. Встановлення фашистської диктатури, її державний механізм та політичний режим.

Державно-правовий розвиток Японії. Фашизація державного ладу. Особливості японського фашизму.

Література [2–4; 12–14; 16; 25; 35; 52; 58; 61; 65; 66]

Тема 16. Післявоєнний розвиток держав світу та їх права

Утворення четвертої республіки у Франції. Конституція 1946 р. Виникнення п'ятої республіки. Загальна характеристика конституції 1958 р. Зміни у праві.

Крах фашистської держави у Німеччині. Утворення ФРН та її Конституція 1949 р.

Криза і крах фашизму в Італії. Проголошення демократичної республіки. Конституція 1947 р.

Післявоєнний розвиток Японії. Конституція 1947 р. Основні зміни у праві провідних світових держав.

“Народно-демократичні революції” у країнах Європи та Азії. Основні соціальні та державно-правові перетворення.

Національно-визвольні революції в державах Азії, Африки та Латинської Америки. Утворення незалежних держав, втручання іноземних держав у внутрішні справи незалежних країн, “капіталістичний” та “некапіталістичний” шлях їх розвитку. Загальна характеристика права молодих держав Азії, Африки та Латинської Америки.

Перебудова радянського державного апарату у зв’язку з переходом до мирного життя. Адміністративно-командні методи відбудови народного господарства та керівництва ним. Посилення репресій як засобу зміцнення тоталітарного режиму.

Початок реабілітації осіб, незаконно репресованих у роки культу особи Сталіна. Ліквідація позасудових органів. Перебудова роботи КДБ (1954 р.), міліції, виправно-трудова закладів.

Положення про прокурорський нагляд у СРСР 1955 р. Зміни в судовій системі згідно з положенням про Верховний Суд СРСР 1957 р.

Розвиток права. Цивільне право. Трудове право. Земельне і колгоспне право. Кримінальне і кримінально-процесуальне право. Відомча нормотворчість.

Кодифікація радянського законодавства.

Протиріччя між законодавством і реальною практикою партійного та державного життя. Зниження реальної ролі рад. Концентрація владних функцій у руках партійно-апаратної номенклатури.

Наростання негативних явищ у національно-державному будівництві. Діяльність Радянської держави у сфері законності та правопорядку.

Розробка і прийняття Конституції СРСР 1977 р. Основні положення.

Розпад Союзу РСР. Створення Співдружності Незалежних Держав 1991 р.

Посилення диктатури комуністичних партій. Спроби звільнення ряду держав Європи від тоталітарно-комуністичного режиму. Втручання СРСР. Криза та розпад системи “соціалістичних держав”. Демократичні революції 1989–1990 рр. і демонтаж тоталітарно-комуністичних режимів.

Література [44; 58; 63; 65; 66; 97; 129]

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Кастова структура населення у країнах Стародавнього Сходу.

2. Кримінальне право і судовий процес за законами Хаммурапі та Ману.
3. Основні етапи формування Афінської держави.
4. Рецепція римського права.
5. Суспільний устрій римської аристократичної республіки.
6. Римське право найдавнішого періоду. Закони XII таблиць.
7. Римське право класичного та посткласичного періодів.
8. Кодифікація Юстиніана.
9. Передумови виникнення, порядок формування, структура і діяльність станово-представницьких установ у державах Європи.
10. Суспільний устрій і державний лад Франції, Англії та Німеччини періоду станово-представницької монархії.
11. Римсько-католицька церква у феодальних державах Західної Європи.
12. Порядок формування, структура та діяльність парламенту в Англії.
13. Земський собор у Росії.
14. Опричнина та її роль у ліквідації економічного і політичного впливу боярства.
15. Розвиток кримінального права та процесу Англії в період абсолютизму.
16. Військова реформа Петра I.
17. Роль і місце протекторату Кромвелля в історії англійської буржуазної революції.
18. Виникнення й оформлення двопартійної системи в США.
19. Створення та діяльність каральних органів.
20. Громадянська війна 1861–1865 рр. та її вплив на конституційний розвиток США.
21. Особливості розвитку права США.
22. Встановлення консульства Наполеона Бонапарта. Конституція 1799 р.
23. Цивільний кодекс 1804 р.
24. Кримінальний кодекс 1810 р.
25. Розвиток права в період Великої французької буржуазної революції.
26. Конституція Німеччини 1871 р. Державний устрій імперії та політичний режим.
27. Розвиток права в Росії у другій половині XIX ст.
28. Аграрна реформа П. А. Столипіна.
29. Скликання та розігнання Установчих Зборів. Діяльність Тимчасово-го уряду та його законодавство.

30. Кодифікація радянського законодавства в 50–60-ті роки.
31. Реабілітація незаконно репресованих під час культу особи Сталіна.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ СТУДЕНТІВ

1. Визначальні особливості держав Стародавнього Сходу.
2. Суть давньосхідної деспотії.
3. Основні відомства управління в державах Стародавнього Сходу.
4. Правове становище населення у Стародавньому Вавилоні.
5. Система вари у Стародавній Індії.
6. Державний лад Стародавньої Індії.
7. Військова організація в державах Стародавнього Сходу.
8. Право власності за законами Хаммурапі.
9. Злочини і покарання за законами Хаммурапі.
10. Суд і процес за законами Хаммурапі.
11. Зобов'язальне право Стародавньої Індії.
12. Шлюбно-сімейне право Стародавньої Індії.
13. Злочини і покарання за законами Ману.
14. Утворення Афіньської держави.
15. Рабовласницька демократія в Афінах.
16. Основні риси Афіньського права.
17. Утворення Римської держави.
18. Правове становище населення у Стародавньому Римі.
19. Римська аристократична республіка.
20. Римська імперія.
21. Періодизація римського права.
22. Злочини та покарання за законами XII таблиць.
23. Римське публічне та приватне право.
24. Право власності та зобов'язальне право.
25. Кримінальне право Риму.
26. Судовий процес за римським правом.
27. Основні риси феодальної держави і права.
28. Суспільний устрій Франкської держави.
29. Державний лад франків.
30. “Салічна правда” — пам'ятник ранньофеодального права.
31. Кримінальне право за “Салічною правдою”.
32. Судовий процес за “Салічною правдою”.
33. Держава і право Золотої Орди.
34. Суспільний устрій та державний лад великого Князівства Литовського.

35. Великий березневий ордонанс.
36. Особливості станово-представницької монархії в Німеччині.
37. Джерела та основні риси права феодальної Речі Посполитої.
38. Абсолютна монархія в Німеччині, її особливості.
39. Виникнення та розвиток органів поліцейського управління в Росії.
40. Кароліна — пам'ятка права Німеччини.
41. Кримінальне право і процес за “Кароліною”.
42. Державний лад російської імперії (XVIII — перша половина XIX ст.).
43. Особливості суспільного устрою Російської імперії.
44. Військова реформа Петра I.
45. Кримінальне право Росії за “Артикулами військовими”.
46. Станові реформи Петра I та Катерини II.
47. Визначальні особливості держав Стародавнього Сходу.
48. Суть давньосхідної деспотії.
49. Основні відомства управління в державах Стародавнього Сходу.
50. Правове становище населення у Стародавньому Вавилоні.
51. Система вари у Стародавній Індії.
52. Державний лад Стародавньої Індії.
53. Військова організація в державах Стародавнього Сходу.
54. Право власності за законами Хаммурапі.
55. Злочини і покарання за законами Хаммурапі.
56. Суд і процес за законами Хаммурапі.
57. Зобов'язальне право Стародавньої Індії.
58. Шлюбно-сімейне право Стародавньої Індії.
59. Злочини і покарання за законами Ману.
60. Утворення Афіньської держави.
61. Рабовласницька демократія в Афінах.
62. Основні риси афіньського права.
63. Утворення Римської держави.
64. Правове становище населення у Стародавньому Римі.
65. Римська аристократична республіка.
66. Римська імперія.
67. Періодизація римського права.
68. Злочини та покарання за законами XII таблиць.
69. Римське публічне та приватне право.
70. Право власності та зобов'язальне право.
71. Кримінальне право Риму.
72. Судовий процес за римським правом.
73. “Петиція про право” 1628 р. в Англії.
74. Найважливіші державно-правові акти “довгого парламенту” в Англії.

75. “Знаряддя управління” О. Кромвеля.
76. Створення федерації США.
77. Принцип розподілу влад за Конституцією США.
78. Судова система США.
79. Державний лад США кінця XVIII — XIX ст.
80. Паризька комуна 1871 р., її державний лад.
81. Законодавство Паризької комуни.
82. Виникнення і розвиток континентальної системи буржуазного права.
83. Англосаксонська система права.
84. Принципи конституції США 1787 р.
85. Кодекси Наполеона.
86. Декларація незалежності США 1776 р.
87. Декларація прав людини і громадянина 1789 р., Франція.
88. Порівняльна характеристика конституції 1791 р. та конституції 1793 р., Франція.
89. Об’єднання Німеччини на чолі з Пруссією.
90. Створення Німецької імперії. Конституція 1871 р.
91. Земська та міська реформи в Росії.
92. Селянська реформа в Росії.
93. Причини буржуазних реформ у Росії у другій половині XIX ст.
94. Судова реформа 1864 р.
95. Військова реформа в Росії.
96. Вплив Першої Російської революції на зміни в суспільному устрої та державному ладі Росії.
97. Державна дума (формування, склад і компетенція).
98. Третечервневий державний переворот у Російській імперії.
99. Зміни в державному апараті і праві Росії в період Першої Світової війни.
100. Зміни в державному устрої Росії після Лютневої революції 1917 р.
101. Система органів влади й управління радянської держави.
102. Державна політика “воєнного комунізму” та її наслідки.
103. Розвиток судової системи більшовицької влади.
104. Початок кодифікації радянського законодавства.
105. Розвиток федеративних відносин між радянськими республіками.
106. Позиція України з питань утворення СРСР.
107. I Всесоюзний з’їзд Рад та його нормативно-правові акти.
108. Конституція СРСР 1924 р.

109. Основні соціальні та державно-правові перетворення у країнах Східної Європи після Другої світової війни.
110. Криза та розпад системи “соціалістичних держав”.
111. “Капіталістичний” та “некапіталістичний” розвиток держав Азії, Африки та Латинської Америки.
112. Конституція СРСР 1936 р.
113. Нова економічна політика.
114. Каральна політика більшовиків.
115. Репресії 30-х років.
116. Нормативно-правові акти проведення суцільної колективізації.
117. Пакт Рібентропа — Молотова та його наслідки.
118. Велика Вітчизняна Війна і перебудова державного апарату.
119. Конституція СРСР 1977 р.
120. Кодифікація радянського законодавства у 50–60-ті роки.
121. Розпад Союзу РСР.
122. Утворення СНД.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Документи по истории зарубежного права.* — М., 1987.
2. *Конституции буржуазных государств.* — М., 1982.
3. *Конституционные и законодательные акты буржуазных государств XVIII–XIX вв.* — М., 1957.
4. *Конституції буржуазних країн.* — К., 1936.
5. *Образование Союза Советских Социалистических Республик: Сб. док.* — М., 1972.
6. *Памятники римского права. Законы XII таблиц.* — М.: Зерцало, 1998.
7. *Российское законодательство X–XX веков: В 9 т. / Под общ. ред. О. И. Чистякова.* — М., 1984–1988. — Т. 1–3.
8. *Российское законодательство X–XX веков: В 9 т. / Под общей ред. О. И. Чистякова.* — М., 1984–1988. — Т. 4–9.
9. *Саксонское зеркало. Памятник, комментарии, исследования.* — М., 1985.
10. *Сборник документов по всеобщей истории государства и права / Сост. К. Е. Ливанцев.* — М.: МГУ, 1977.
11. *Сборник документов по истории Нового времени. Буржуазные революции XVII–XVIII вв.* — М., 1990.
12. *Современные зарубежные конституции.* — М., 1992.
13. *Хрестоматия по всеобщей истории государства и права / Под ред. З. М. Черниловского.* — М., 1998.

14. *Хрестоматія* по всеобщей истории государства и права / Под ред. К. И. Батыра и Е. В. Поликарповой. — М., 1996. — Т. 1, 2.
15. *Хрестоматія* по истории Древнего Востока / Сост. и комментарии А. А. Вигасина. — М., 1997.
16. *Хрестоматія з історії держави і права зарубіжних країн*: У 2 т. / За ред. чл.-кор. Академії правових наук України В. Д. Гончаренка. — К., 1998. — Т. 1, 2.
17. *Шевченко О. О.* Історія держави і права зарубіжних країн: Хрестоматія. — К., 1997.

Навчальна

18. *Всеобщая история государства и права* / Под ред. проф. К. И. Батыра. — М., 1998.
19. *Древнерусское государство и право*: Учеб. пособие. — М.: Зерцало, 1999.
20. *Жидков О. А.* История государства и права Древнего Востока. — М.: 1963.
21. *Жидков О. А.* История государства и права Латинской Америки. — М., 1967.
22. *Исаев А. И.* История государства и права России. — М., 1994.
23. *История государства и права зарубежных стран (рабовладельческое и феодальное государство)* / Под ред. проф. Н. А. Крашенинковой и проф. О. А. Жидкова. — М., 1998. — Т. 1, 2.
24. *История государства и права зарубежных стран.* — М.: Норма, 1998. — Ч. I.
25. *История государства и права зарубежных стран.* — М.: Норма, 1998. — Ч. II.
26. *История государства и права СССР* / Под ред. О. И. Чистякова, Ю. С. Кукушкина. — М., 1971; 1998. — Т. 1, 2.
27. *Омельченко О. А.* Всеобщая история государства и права. — М., 1998. — Т. 1.
28. *Тицик Б. Й.* Історія держави і права країн Стародавнього світу. — Львів, 1999. — Т. 1, 2.
29. *Федоров К. Г.* Історія держави і права зарубіжних країн. — К., 1994.
30. *Черниловский З. М.* Всеобщая история государства и права. — М., 1998.
31. *Шевченко О. О.* Історія держави і права зарубіжних країн. — К., 1997.

Додаткова

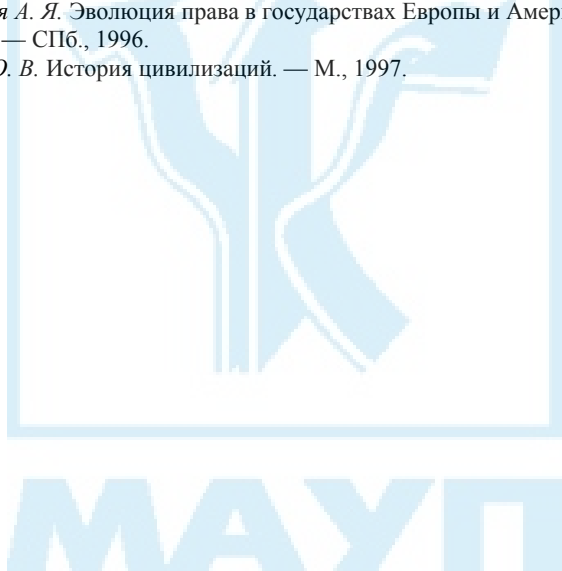
32. *Абсолютизм в России (XVII–XVIII вв.): Сб. статей* / Под ред. Н. М. Дружинина и др. — М.: Наука, 1964.
33. *Авдиев В. И.* История древнего Востока. — М.: Высш. шк., 1970.
34. *Аврех А. Я.* Столыпин и судьба реформ в России. — М., 1991.
35. *Аннерс Е.* История европейского права. — М., 1996.

36. *Арисов Н. Н.* Французский гражданский кодекс 1804 г. — М., 1972.
37. *Барз М. А.* Кромвель и его время. — М.: Мысль, 1990.
38. *Бартошек М.* Римское право: понятие, термины, определения. — М., 1989.
39. *Батыр К. И.* История феодального государства Франции. — М., 1975.
40. *Белявский В. А.* Вавилон легендарный и Вавилон исторический. — М., 1971.
41. *Беляев И.* История русского законодательства. — СПб.: Лань, 1999.
42. *Берман Г. Дж.* Западная традиция права: эпоха формирования: Пер. с англ. — 2-е изд. — М., 1998.
43. *Боботов С.* Введение в правовую систему США. — М.: Норма, 1997.
44. *Борисов О. С., Курицин В. М.* Политическая система конца 20–30-х годов. О Сталине и сталинизме // Историки спорят. — М., 1989.
45. *Бугай Н. Ф.* Органы защиты завоеваний Октября. Пробл. изуч. — М., б. г.
46. *Ваничек В.* История государства и права Чехословакии. — М., 1981.
47. *Васильев Л. С.* История Востока. — М., 1998. — Т. 1, 2.
48. *Вернадский Г.* История права. — СПб.: Лань, 1999.
49. *Вершинин А. П.* Деформация судебной защиты гражданских прав в конце 20-х — начале 30-х годов // Сов. государство и право. — 1989. — № 8. — С. 132–136.
50. *Виленский Б. В.* О причинах возникновения сословно-представительной монархии в России // Межвуз. науч. сб. — Саратов, 1982.
51. *Власов Ю.* Государство и право Киевской Руси. — М.: Статут, 1999.
52. *Всеобщая история: дискуссии, новые подходы.* — М.: Наука, 1989. — Вып. 2.
53. *Галанза П. Н.* Государство и право Древнего Рима. — М., 1963.
54. *Галанза П. Н.* Феодальное государство и право Германии. — М., 1963.
55. *Голодна Україна 1932–1933 років: очима істориків, мовою документів.* — К., 1990.
56. *Гордон Л. А., Клопов З. В.* Что это было? Размышления о предпосылках и итогах того, что случилось с нами в 30–40-е годы. — М., 1989.
57. *Громаков Б. С.* История рабовладельческого государства и права (Афины и Рим): Учеб. пособие. — М., 1986.
58. *Давид Р.* Основные правовые системы современности. — М., 1998.
59. *Дандамаев М. А.* Храм и государство в поздней Вавилонии // Вест. древней истории. — 1966. — № 4.
60. *Сталінізм на Україні: 20–30-і роки / В. М. Даниленко та ін.* — К., 1991.
61. *Драбкин Л. С.* Становление Веймарской республики. — М., 1978.
62. *Древнее право.* — М.: Спартак, 1999.
63. *Емелин А.* История государства и права России (1917–1991) — М.: ЦИТ, 1999.
64. *Ерошин Н. П.* История государственных учреждений дореволюционной России. — М.: Высш. шк., 1983.
65. *Жидков О. А.* Верховный суд США: право и политика. — М., 1985.

66. *Ильин А. В., Морозова С. А.* Из истории права: Учеб. пособие. — СПб., 1996.
67. *История государства и права: Словарь-справочник* // Под ред. М. И. Сизикова. — М., 1997.
68. *История государства и права: Хронология: Учеб. пособие* / Под ред. М. И. Сизикова. — М., 1996.
69. *История древнего Востока* / Под ред. В. Й. Купина. — М., 1988.
70. *История Древнего Рима.* — М., 1971.
71. *История отечественного государства и права: В 2 ч.* — М.: Зерцало, 1999.
72. *Калинина З. А.* История индийского права // Правоведение. — 1979. — № 1. — С. 76–81.
73. *Каменский В. Г.* Билль о правах в конституционной истории США. — М.: Наука, 1983. — № 1. — С. 76–81.
74. *Карлель Т. Ф.* Французская революция. История — М.: Мысль, 1991.
75. *Карри Д. П.* Конституція США: Пер. з англ. — К., 1993.
76. *Катрич В. М.* Держава і право Стародавнього Риму. — К., 1974.
77. *Катрич В. М.* Історія рабовласницької держави та права Стародавньої Греції. — К., 1969.
78. *Кисель В. П.* Памятники всемирного наследия. — Минск, 1998.
79. *Комаров Н.* Государственный Комитет Обороны постановляет. Документы... — М., 1990.
80. *Конституции буржуазных государств.* — М., 1981.
81. *Косарев А. И.* Этапы рецепции римского права // Сов. государство и право. — 1983. — № 7.
82. *Кострыкин М. И.* История Нового времени стран Европы и Америки. — Курск, 1996.
83. *Кочекьян С. Ф.* Государство и право Древней Греции. — М., 1963.
84. *Крашенникова Н. А.* Индусское право: история и современность. — М., 1892.
85. *Крашенникова Н. А.* Источники древнеиндийского права и их развитие в средневековой Индии // Правоведение. — 1980.
86. *Крип'якевич І.* Всесвітня історія: У 3 кн. — К., 1995.
87. *Ливанцев Е. К.* История буржуазного государства и права. — Л., 1986.
88. *Лисневский З. В.* История государства и права Великобритании (1870–1917). — Ростов н/Д, 1975.
89. *Литаврин Г. Г.* Византийское общество и государство в X–XI вв. — М., 1977.
90. *Лурье И. М.* Храмовый суд в Древнем Египте во время Нового царства // Вест. древней истории (ВДИ). — 1955. — № 1.
91. *Мамут Л.* Государство в ценностном измерении. — М.: Норма, 1998.
92. *Мельгуков С. П.* Красный террор в России. — М., 1990.
93. *Мирчук П.* Українська Повстанська Армія 1942–1952. — Мюнхен, 1952; Львів, 1991.

94. *Мишин А. А.* Принцип разделения властей в конституционном механизме США. — М., 1984.
95. *Мишин А. А., Языков Е. Ф.* Конституция США. История и современность. — М., 1988.
96. *На стыке* континентов и цивилизаций (из опыта образования и распада империй X–XVI вв.). — М., 1996.
97. *Ненавский Н.* Преемственность в праве: Пер. с болг. — М., 1987.
98. *Нерсесянц В.* История права: Англия и Россия. — М., 1990.
99. *Новая история* стран Европы и Америки / Под ред. Е. Е. Юровской и И. М. Кривогуза. — М., 1997–1998. — Т. 1, 2.
100. *Носов Н. Е.* Становление сословно-представительных учреждений в России. — М.: Наука, 1969.
101. *Оппенгейм А. Лео.* Древняя Месопотамия. — М., 1980.
102. *Орлова Й. Б.* Евразийская цивилизация. Социально-историческая ретроспектива и перспектива. — М., 1998.
103. *Павленко Ю. В.* Історія світової цивілізації: Соціокультурний розвиток людства. — К., 1996.
104. *Підпригора О. А.* Основы римского частного права. — К., 1995.
105. *Ратнани Г. М.* Франция: судьба двух республик. — М., 1980.
106. *Рогожин А. И., Ярмыш А. Н.* Государство и право России в период становления и развития абсолютизма (II пол. XVIII — конец XVIII в.). — К., 1989.
107. *Рождение* французской буржуазной политико-правовой системы / Отв. ред. А. И. Королев. — Л., 1990.
108. *Русское централизованное государство: образование и эволюция XV–XVII вв.* — М.: Ин-т истории АН СССР, 1980.
109. *Савельев В. А.* Гражданский кодекс Германии (история, система, институты): Учеб. пособие. — М., 1994.
110. *Савельев В. А.* История римского частного права. — М., 1986.
111. *Семенникова Л. И.* Цивилизации в истории человечества. — Брянск, 1998.
112. *Соединенные Штаты Америки: Конституция и законодательные акты:* Пер. с англ.
113. *Стешенко Л. А., Софроненко К. А.* Государственный строй России в I-й четверти XVIII в. — М.: Изд-во МГУ, 1973.
114. *Страхов М. М.* Государство и право феодальной Англии. — Харьков, 1964.
115. *Страхов М. М.* Основні закономірності становлення буржуазної держави і права у провідних країнах Європи і в Північній Америці. — К., 1991.
116. *Сюкьяйнен Л. Р.* Шариат и мусульманско-правовая культура. — М., 1997.
117. *Титков С.* Сословно-представительная монархия в России. — М., 1987.
118. *Титов Ю. П.* Проблемы российского абсолютизма. — М.: Наука, 1983.
119. *Тихомиров М. Н.* Российское государство XV–XVII вв. — М.: Наука, 1979.

120. *Троякий С. М.* Русский абсолютизм и дворянство в XVIII в. Формирование бюрократизма. — М., 1974.
121. *Хачатурян Н. А.* Возникновение Генеральных Штатов во Франции. — М., 1976.
122. *Черепин Л. В.* Земские соборы Русского государства XV–XVII вв. — М.: Наука, 1978.
123. *Черепин Л. В.* К вопросу о становлении абсолютизма в XVIII в. — М.: Наука, 1966.
124. *Черкасов П. Н.* Кардинал Ришелье. — М., 1997.
125. *Шелкопьяс В. А.* Полицейская реформа в России в 60-х годах XIX века. — Минск, 1981.
126. *Штокмар В. В.* История Англии в середине века. — Л.: Изд-во ЛГУ, 1973.
127. *Шулер Ж.* 50 великих дат мировой истории. — Челябинск, 1997.
128. *Юдовская А. Я.* Эволюция права в государствах Европы и Америки (XVII–XIX вв.). — СПб., 1996.
129. *Яковец Ю. В.* История цивилизаций. — М., 1997.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Навчально-тематичний план вивчення дисципліни “Історія держави і права зарубіжних країн”	4
Програмний матеріал до вивчення дисципліни “Історія держави і права зарубіжних країн”	4
Теми контрольних робіт	13
Питання для самоконтролю студентів	15
Список рекомендованої літератури	18

Відповідальний за випуск
Редактор
Комп’ютерна верстка

Н. В. Медведєва
О. С. Кавуненко
Т. Г. Замура

МАУП

Зам. № ВКЦ-904

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП